Deel **3** : **P**ilotenhulp en spionage in **O**ost-Limburg

Tijdens Wereldoorlog II verbleef dr. Michel Groenen en zijn echtgenote Titta Ada Bemelmans op het kasteel *Kloesberg* (kluisberg, red.) te Tongerlo bij Bree.
Onbaatzuchtig nam dit echtpaar het op voor mensen in nood, in specifieke gevallen verleenden zij hulp aan gevallen vliegtuigbemanningen. Hun relatie met andere pilotenhelpers vormde een netwerk dat de aandacht trok van de Duitse contraspionage.
Met de hulp van vele vorsers en verwanten van de familie Groenen, waren we in staat om deze biografie te schrijven in 2020.

De geneesheer, gespecialiseerd in besmettelijke longziekten te Rekem

Michel Groenen was op 8 januari 1883 geboren te *Reckheim* (huidig Rekem bij Lanaken)[1] en studeerde vanaf 1900 in Leuven aan de universiteit geneeskunde. In 1907 behaalde hij zijn doctorstitel en kon al snel daarna de huisartsenpraktijk van zijn stadsgenoot dr. Gerard Hubert Humblé (1868-1941) in Rekem overnemen[2].

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was hij gemobiliseerd en kreeg hij de onderscheidingen als *Vuurkruiser* en het *Oorlogskruis 1ste klas*[3].
Dr. Groenen specialiseerde zich in longziekten en legde zich toe op het vinden van het medicijn *Thymocal* dat longtuberculose kon genezen[4] en wilde vervolgens kanker bestrijden.

Familie Bemelmans-Vanderpoorten

Op 10 november 1926 trad dr. Groenen te Brussel in het huwelijk met Titta Ada Bemelmans[5], waarna zij zich de eerste jaren in Rekem vestigden.
Titta was in Ceylon geboren omdat haar ouders daar toen een rubberplantage hadden.

Familie Bemelmans, Opoeteren 5 november 1922
Nr. 3 is Titta Ada, verzameling Guy De Vleminck

Omstreeks 1910 keerde de familie Bemelmans-Vanderpoorten terug naar België en vestigde zich in kasteel *De Schans* te Opoeteren (Dorne), dat toen eigendom was van haar grootvader Eduard en diens broer Franz Bemelmans.

---

[1] Bidprentjescollectie van de Heemkring Bree en verzameling Everd Cuppens, Opoeteren.
Michel François Hubert Groenen (°Rekem, 8.1.1883 +Tongerlo, 3.10.1971) was de zoon van Frans Groenen (1860-1936) en Odile Janssens (1860-1950).
[2] DIRKX, L., *Dokter Groenen*, Het Ezendröpke GHK Kring Groot Bree nr. 22 november 1992, p. 7.
[3] X., *Plechtige uitvaart van dr. Groenen, Maaskant*, Het Belang van Limburg dd. 12.10.1971.
[4] X., *Terug in de tijd. Dokter Groenen*, De Reckheimer jg. 1 nr. 1/2019, p. 4.
[5] Bidprentje verzameling Guy Devleminck.
Titta Ada Bemelmans (°Patirada, Ceylon, 30.8.1906 +Bree, 18.7.1992) was de dochter van landbouwingenieur Georges Bemelmans en Louise Vanderpoorten.

In 1922, nadat haar moeder en grootmoeder overleden waren, nam haar vader Georges een kindermeisje aan : Anna van Parijs; zij bleef tot 1960 in dienst bij dr. Groenen als gouvernante[6].

Kasteel De Schans (*Schanshof*) te Dorne, Opoeteren

Familie Groenen-Bemelmans

Tijdens hun eerste huwelijksjaren in Rekem werden daar hun eerste drie kinderen geboren :
Marie-Thérèse (°Rekem, 23 oktober 1927);
Solange (°Rekem, 27 februari 1929);
Michel jr. (°Rekem, 22 maart 1930).

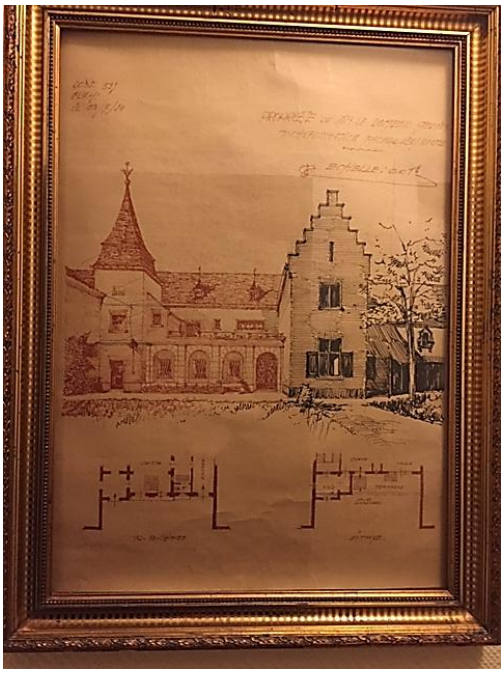
In de jaren ’30 werden nog vier kinderen geboren in verschillende verblijfplaatsen :
Eliane (°Ukkel, 30 april 1931);
Monique (°Hasselt, 29 september 1934);
Franz (°Tongerlo, 15 september 1936);
Guy (°Tongerlo, 18 oktober 1938)

Titta Ada Groenen-Bemelmans (boven 2de van links) **met haar zeven kinderen, omstreeks 1942 in Tongerlo,** verzameling Everd Cuppens, Opoeteren

[6] CLAESSENS, I., CLIJSTERS, J., MOORS, M., *Ten huize van … Mevr. Groenen Bemelmans*, Utersjank GHK Opoeteren.

Op 19 juli 1929 kocht dr. Groenen het landgoed met kasteel Kloesheuvel[7] te Tongerlo op de weg van Kinrooi naar Bree (nu Kasteelweg).

Daar opende Michel Groenen een tweede dokterspraktijk, waar hij vanaf 1936 ook met zijn gezin woonde.
Hij ontving er zijn patiënten enkel op dinsdagvoormiddag, terwijl hij op maandag- en donderdagvoormiddag in de praktijk te Rekem patiënten onderzocht[8].

Ingekaderde tekening van het kasteel
Groenencollectie, Anita Da Silva-Teuwis

Kasteel Kloesheuvel, 2015, © Ronny Witting

Omdat dr. Groenen daar op zijn kasteel in 1971 overleed werd hij op het kerkhof van Kinrooi begraven. Tongerlo behoorde destijds tot de parochie Kinrooi.

Grafperk dr. Groenen, Kinrooi © foto Luc meyvis, As

Georganiseerd verzet in Tongerlo

Niettegenstaande hun verzetsactiviteiten tijdens de Duitse bezetting wordt het echtpaar Groenen-Bemelmans niet vermeld in het compendium van Fernand Strubbe over de Inlichtings- en Actiediensten in België[9]. Titta staat wel vermeld als helper eerste klas van de Comètelijn in het *Gedenkboek van de Inlichtings-en Actie agenten* uit 2015[10]. Op hun beider overlijdensberichten uit de krant *Het Belang van Limburg* en bidprentje staat vermeld voor dr. Michel Groenen : weerstander en voor zijn eega : politiek gevangene en lid van de Comètelijn.

---

[7] DIRKX, L., o.c., p. 8. Het kasteeldomein *Kloesheuvel* (Kluis op de heuvel) was voorheen eigendom van Elisabeth Bareel uit Brussel.
[8] Aankondiging in Het Maeseycker Weekblad dd. 27.6.1936.
[9] STRUBBE, F., *Geheime Oorlog*, Lannoo, 1992.
[10] COEKELBERGS, R.B., COOLS, M & C°, *Gedenkboek Inlichtings- en Actie Agenten*, 2015, p. 325.

Hulp aan bemanningsleden van neergestorte Britse bommenwerpers

Er zijn enkele gevallen bekend over de hulp verleend aan geallieerde militairen en vliegtuigbemanningen door het echtpaar Groenen-Bemelmans.
Dr. Groenen zou tijdens de bezetting gekwetste geallieerde vliegeniers verzorgd hebben. In Brussel beschikte hij toen ook over een dokterskabinet, waar hij patiënten ontving[11].

De volgende gebeurtenissen zijn feiten waarbij het echtpaar Groenen-Bemelmans hulp of onderdak verleende aan geallieerde vliegeniers.

31 mei 1941

In de nacht van 30 op 31 mei 1941 vloog een Britse RAF bommenwerper Avro Manchester Mk I met serienummer L7301 van het 106th Squadron vanaf de basis in Skellingthorpe een raid op Keulen. Al bij hun aankomst werden ze onder vuur genomen door Flakafweergeschut. *Oberleutnant* Walter Barte[12], nachtjachtpiloot van *Stab 4/NJG1* uit Brustem, achtervolgde in zijn *Messerschmitt Bf 110* de Britse bommenwerper en zorgde ervoor dat het toestel ernstig beschadigd werd en uiteindelijk om 02.14 u neerstortte aan het *Schanshof* in Molenbeersel[13].

Boordschutter Ben Naylor

De zes bemanningsleden waren : piloot officier Leslie Manser, radio-operator Bob Horsley[14], tweede piloot sergeant Leslie Baveystock, *tail airgunner* Stanley King, *bomber* Alan Mills en *nose airgunner* Ben Naylor. Behalve de moedige piloot, konden alle bemanningsleden zich redden door tijdig het vliegtuig te verlaten[15].

[11] DIRKX, L., o.c., p. 10.
[12] Walter Barte werd in april 1942 *Gruppenkommandeur* van *Stab III/NJG5* en na zijn bevordering tot majoor in 1944 bij *Stab III/NJG3* gevoegd.
[13] Website van Michel Beckers http://ww2crashsiteresearch.com/pagina57.html
[14] HORSLEY, R., *Maximum effort*, Cahiers de Renseignement BISC nr. 10, Oud-Turnhout, 2019, p. 125.
[15] WITTING, Ronny schreef dat *Leutnant* Brinckhaus de piloot was en *Unteroffizier* Keil zijn radioman, die van de vliegbasis Brustem waren opgestegen.

Eens op de grond verspreidden zij zich, waardoor de twee reserve piloten en de staartschutter samen terechtkwamen bij de familie Nijskens in Bree aan ’t Hasselt. Bommenwerper Alan Mills en boordschutter Ben Naylor vonden onderdak bij dr. Groenen in de *Kloesheuvel* te Tongerlo. Antoinette Verheyden uit Kessenich[16] en Jan Breuls uit Dilsen[17] waren medewerkers in de pilotenhulplijn L100, die ter plaatse onder de leiding stond van Gertrude Moors uit Dilsen[18]. Zij brachten de Britse vliegeniers naar de windmolen van Gertrude Moors, waar ze een tijdlang konden schuilen.

Gertrude Moors, alias Irma

Eind mei 1942 werden ze door Louis Demeester, een helper van de inlichtingendienst *Marc* naar het huis van Arthur Degroeve gebracht te Sint-Jans-Molenbeek.
Het echtpaar Degroeve maakte deel uit van *Marc*, maar ook van Comète, JAM[19].
Arthur Degroeve stond in contact met de Britse geheime inlichtingedienst MI 6 via de *Service Chaudoir*[20]. In juli 1942 zorgde de Comètelijn ervoor dat allen veilig terug naar Engeland konden ontkomen.

De gesneuvelde 20-jarige piloot Leslie Thomas Manser (1922-1942) werd begraven op het kerkhof van Heverlee[21]. Postuum werd hij vereremerkt met het *Victoria Cross*.

9 juni 1942

---

[16] RUTTEN, M., *Oorlog In Limburg, Markante feiten*, Tongeren, 1995, p. 25.
In Kessenich zorgde Pierre Joosten dat de geallieerde piloten vanuit Nederland naar België konden gesmokkeld worden naar de molen van Gertrude Moors.
Op 18 juni 1943 werd ze gearresteerd door de *Geheime Feldpolizei* en werd het netwerk aan de Maaskant in Hasselt opgerold. Op 2 juli 1944 werd zij veroordeeld tot het concentratiekamp, waar ze in maart 1945 overleed.
Op 18 juni 1943 werd ze gearresteerd door de *Geheime Feldpolizei* en het netwerk aan de Maaskant en in Hasselt opgerold. Op 2 juli 1944 werd zij veroordeeld tot het concentratiekamp, waar ze in maart 1945 overleed.
[17] Jan en zijn broer Jacques Breuls (°Dilsen, 17.3.1923) waren halfbroers van Gertrude Moors uit Dilsen.
[18] Website https://oorlogsverleden-dilsen-stokkem.weebly.com/gertrude-moors.html
Gertrude Maria Hubertina Moors (°Dilsen, 16.8.1902) was molenares te Dilsen op het Heilderveld.
Vanaf december 1940 leverde ze hulp aan ontvluchte Franse krijgsgevangenen, die in Duitsland waren gevangengezet via de JAM-lijn. Vanaf januari 1941 werd ze ook *chef de passage* in de organisatie L100 voor gestrande Britse vliegeniers, die ze naar Luik bracht.
VANDENBUSSCHE, R., *Femmes et résistance en Belgique et en zone interdite*, Université de Lille, 2007.
Gertrude Moors maakte hierdoor onderdeel uit van het in Brussel opgerichte netwerk *Comète* van Andrée (Dédé) De Jongh. Vanaf mei 1942 werd ze adjudant van de Inlichtings- en Actiedienst SRA.
MARUT, A., *Pilotenhulp in Genk*, Heemkring Heidebloemke Genk, 2011, p. 41.
Gertrude Moors werkte onder de schuilnaam *Irma* en begeleide persoonlijk de vliegeniers met de stoomtram naar Luik.
[19] Website https://www.cometeline.org/ABChelpers.html
en https://www.cometeline.org/ABChelpers.html
Arthur Degroeve werd op 9.10.1942 gearresteerd, maar weer vrijgelaten.
[20] Website https://en.wikipedia.org/wiki/Elvira_Chaudoir
Elvira Concepcion Josefina de la Fuenta (1910-1996) was de dochter van een Peruviaanse diplomaat in Parijs en trouwde met Jean Chaudoir, maar verliet hem al in 1938..
Zij werd in 1941 door de RAF en MI 6 als dubbelspion ingezet voor de *British Secret Intelligence Service* om te infiltreren bij de *Abwehr*. Haar netwerk werd *Service Chaudoir* genoemd.
[21] BOITEN, T. en MACKENZIE, R., *Nachtjagd War Diaries*, Hangar Flying.

In de nacht van 8 op 9 juni 1942 was de *Handley Page Halifax Mk II* met serienummer W7701 en rompcode TL-U op een missie naar Essen[22]. Het RAF- toestel, om 23 u opgestegen vanaf het vliegveld van Linton-on-Ouse van het 35th Squadron, werd omstreeks 00.50 u vermoedelijk onder vuur genomen door een Duitse nachtjager en crashte in de buurt van Molenbeersel.
Piloot sergeant Joe Pack[23] kon zich redden in het moerassig gebied, waarvan hij dacht zich nog in het westen van Duitsland te bevinden. Hij verloor het contact met de overige zes bemanningsleden[24].
Hij verschool zich tot de volgende nacht[25] en werd toen aangetroffen door Albert Bidelot uit

Lanklaar, een conducteur van Bruggen en Wegen, die als inlichtingsagent werkte[26].
Die bracht de Britse piloot naar de boerderij van Nijskens, waar hij burgerkledij en voedsel ontving. Een paar pilotenhelpers brachten de man op 10 juni 1942 naar de molen van Gertrude Moors.

In de nacht die volgde kwam dr. Michel Groenen de piloot ondervragen en na goedbevinden werd hij 's morgens door Gertrude Moors per tram naar Luik gebracht. Hierna volgde de wandeling naar de vrijheid via het internationale Comète netwerk[27].

Sergeant Joseph Thomas Pack

---

[22] Website https://www.backtonormandy.org/the-history/air-force-operations/airplanes-allies-and-axis-lost/halifax/page65.html
[23] Joseph Thomas Pack (°Victorville -GB, 1918 +augustus 2005) was een burgerlijk ingenieur van opleiding uit Ashford (Kent).
[24] *Night Raid Final Report* nr. 83 dd. 27.7.1942, verzameling van Alexandre Bonnet, Landen.
126 van de 170 ingezette Britse vliegtuigen beweerden het doel in Essen bereikt te hebben.
[25] Website https://www.evasioncomete.org/fpackjt.html
[26] RUTTEN, M., *Oorlog in Limburg, Markante feiten*, Tongeren, 1995, p. 123.
Albert Bidelot was topograaf bij de Dienst van het Albertkanaal.
MARUT, A., *Pilotenhulp in Genk*, o.c., p. 108.
Albert Victor Bidelot (°Jemeppe, 22.9.1907 +Waterschei, 14.3.1997) was beëdigd topograaf en woonde in het brugwachtershuisje te Lanklaar. In juni 1942 sloot hij aan bij het *Geheim Leger* in Maaseik, maakte als adjudant deel uit van het netwerk *Hoornaert-Dirix* van Florent Biernaux-Doby uit Hasselt. Hij was agent 223X3A van de inlichtingendienst *Marc*. Sinds november 1943 was hij adjudant van ARA (*Agence de Renseignement et d' Action*).
Website https://wwii-netherlands-escape-lines.com/other-escape-lines/group-hoornaert-dirix-2/
Rapport AS/GL 800.824 van A. De May *betreffende Florent Biernaux en Constant Bertels* dd. 21.1.1952, Keik nr. 70/2019, Hasselt, pp. 7 en 11. Florent Biernaux werkte samen met PTT-man Constant Bertels (°26.3.1900) uit Hasselt, luitenant van de inlichtingendienst *Clarence*.
Bidelot begeleidde vliegeniers en stond in verbinding met het schuilhuis van Catherine Salle-Coolen, te Maaseik, Maastrichtersteenweg 215.
MARUT, A., *Pilotenhulp in Genk*, o.c., p. 100.
Op zaterdag 5.8.1944 werd Florent Biernaux, zijn echtgenote en hun zoon Raymond in Hasselt gearresteerd door de *Geheime Feldpolizei Luft*, waardoor het Hasseltse netwerk werd ontmanteld.
DE GREEVE, K., *De Komeetlijn*, Keik nr. 70 Hasselt, 2019, p. 11.
Leon Julien Florent Biernaux werd op 3.9.1944 bevrijd van *de spooktrein* van Mechelen naar Neuengamme.
[27] *Most Secret Report* MI 9 verhoor van 27.8.1942, verzameling Alexandre Bonnet, Landen.
Op 20.8.1942 bereikte Joe Pack Gibraltar en vijf dagen later was hij in Londonderry.

1 augustus 1942

Op 1 augustus 1942 stortte een Britse *Vickers-Wellington* RAF-bommenwerper van het 9th Squadron, met serienummer BJ-876 in Neeroeteren neer, waarbij enkel sergeant Harry Levy de crash overleefde[28]. Vier van zijn collega's vonden de dood in het gecrashte toestel[29] : piloot sergeant William Thomas Hall (21 j.) en boordschutter sergeant Robert George Miller waren Britten. Navigator *pilot off.* Wilfred Clarke en *flightsergeant* Alistair Bruce Martin waren Canadezen. Harry Levy[30] was radiotelegrafist aan boord van de bommenwerper. Enkel hij kon zich redden. Een Duitse *Messerschmitt 110* nachtjager schoot hen uit de lucht. Sergeant Levy werd gekwetst door een kogel in de long en moest gedurende vier dagen onderduiken in *Kloesheuvel*, waar hij verzorging kreeg van dr. Groenen.
Pilotenhelper Lucien Schalenborgh[31], mijningenieur aan de kolenmijn Limburg-Maas uit Eisden[32], kwam hem ophalen om hem op de pilotenlijn naar Brussel te zetten[33].
Ingenieur Schalenborgh werkte destijds samen met dr. Albert Dexters[34], Marthe Janssen-Leyder[35] en mijnwerker Albert Pareyn[36].

Harry Levy werd in Brussel opgepakt en getransporteerd naar een van de *Stalags Luft*.
Na de bevrijding kon hij terugkeren naar Engeland, waar hij zich in Leeds vestigde en zijn boek schreef.

Infiltratie door de Abwehr

---

[28] GRISEN, A., SEGERS, A. en WITTING, R., *De laatste vlucht van de Vickers-Wellington BJ 876*.
[29] Website Heemkring Neeroeteren https://www.wotra.be/vertelsels-oet-oz-derp/vickers-wellington-bj876-crash-01-08-1942 Wotra, 2015.
[30] LEVY, H., *The dark side of the sky*, The London Press, 2007.
[31] CEGESOMA, *IAA erkenningsdossier Severin Moors*,Stokkem.
[32] Informatie van Jan Kohlbacher, Eisden, 21.10.2020.
Lucien Schalenborgh werd gearresteerd en overgebracht naar de gevangenis van Halle an der Saale, waar hij op 4.2.1945 overleed. In 1947 werd de Dwarsstraat in Eisden Cité omgedoopt tot Lucien Schalenborghlaan.
Informatie van Luc Meyvis, As, 21.10.2020.
Ingenieur Lucien François Marie Schalenborgh (°6.5.1904) uit Eisden was luitenant in de Comète-pilotenhulplijn.
[33] BUSSELS, J., *De doodstraf als risico*, Hechtel, 1981, p. 47.
[34] Pierre Gilbert Albert Dexters (°Sint-Joost-ten-Node, 21.12.1905 +Eisden, 19.4.1981) was geneesheer te Eisden met specialisatie in longziekten van mijnwerkers en tbc. In 1933 was hij gemeenteraadslid te Eisden en vanaf 1936 provincieraadslid van Limburg. Tijdens WO II was hij directeur van het *Dispensarium van Teringbestrijders*. Hij stond in voor het medisch onderzoek van de Sovjetrussische krijgsgevangenen.
Na de oorlog werd hij CVP-burgemeester van Eisden.
[35] Website http://noviomagus.tripod.com/russians.htm
Martha Janssen-Leyder (°Aarlen, 9.5.1900 +Croydon-GB, 10.11.1946) was getrouwd met muzikant René Janssen uit Eisden. Tijdens WO II sloot ze aan bij de 59ste Brigade van het Geheim Leger in Eisden. Ze schreef haar wedervaren op in de Engelse versie van : *The escape of Four Russian officers*. Zij bracht oa drie ontsnapte Russische krijgsgevangen officieren en hun commandant uit het Russenkamp van Eisden per trein naar Brussel-Noord. Verscheidene RAF-vliegeniers werden door haar gered oa : *RAF airbomber lieutenant* Douglas Jennings, na een crash in As op 24.6.1944, die hierover in 2005 een boek schreef met de titel : *Jump or Die*.
[36] Website http://noviomagus.tripod.com/rollofhonour.htm
KOHLBACHER, J., *Het Russisch kamp; de kampen bij de Limburgse mijnen 1942-1965*, Eisden, p.53.

Ingenieur Lucien Schalenborgh onderhield contacten met notaris Ludovic Elens uit Stokkem[37] en diens klerk Severin Moors[38]. Deze laatste was de broer van Gertrude Moors uit Dilsen, die na de arrestatie van zijn zus door de *Geheime Feldpolizei*, het goede werk voortzette.

In Rekem was de familie Schoenmaeckers actief in het pilotenhulpnetwerk.
Michel Schoenmaeckers, de jongste zoon, werd op 31 augustus 1943 op zijn werk op de mijn van Eisden opgepakt. Drie maanden later werd op 26 november 1943 het hele netwerk van vader Paul Schoenmaeckers opgerold[39].
Op 11 november 1943 werd Alice (*Lies*) Bloemen, de ondergedoken dienstmeid van Gertrude Moors, in Antwerpen gearresteerd nadat zij in vertrouwen was omgegaan met de Abwehragent René Van Muylem[40]. Zij werd op 3 juli 1944 veroordeeld tot *Nacht und Nebel*[41]. Prosper De Zitter was de Abwehragent[42], die het onderzoek leidde.

Ingenieur Lucien Schalenborgh werd in de vroege morgen op 22 november 1943 gearresteerd na de succesvolle infiltratie van de *Abwehr*[43] door Herman Van Ooteghem[44] in het pilotenhulpnetwerk[45]. Deze *V-Mann* werkte onder de schuilnaam *Dewitte*.
Diezelfde dag werden notaris Ludovic Elens en zijn klerk Severinus Moors eveneens gearresteerd en opgesloten in de gevangenis te Antwerpen[46].

---

[37] Ludovic Marie Joseph Emile Elens (°Stokkem, 20.3.1888 +Stokkem, 19.9.1946) werkte en woonde sinds 1926 als notaris te Stokkem in de Arnold Sauwenlaan.
[38] Severinus Moors (°Dilsen, 4.6.1900 +Dilsen, 8.6.1968).
[39] Website https://amiepedia.nl/index.php/Familie_Schoenmaeckers_in_het_verzet
Paul Schoenmaeckers (°Amby, 21.9.1886) vormde met zijn zussen Hélène en Adèle en zijn zoon Michel (°9.12.1919) een opvangnetwerk in de grensstreek rond Lanaken en Rekem dat hulp bood aan ontsnapte geallieerde militairen en vliegtuigbemanningen. Vader Paul Schoenmaeckers overleed op 21.4.1945 in het kamp van Obernitz en zijn zoon Michel stierf op 15.9.1945 in het kamp van Sonnenburg.
[40] MARUT, A., *Weerstanders in de pilotenhulplijn te Herk-de-Stad tijdens WO II*, Heemkunde Limburg nr. 2/2019, p. 20. In februari 1944 was de Antwerpse coiffeur René Van Muylem, alias Robert, als *V-Mann* van de *Abwehr Gruppe III* in Antwerpen en Limburg geïnfiltreerd in de pilotenhulpnetwerken. Op 16.12.1947 werd hij door het Krijgshof te Antwerpen ter dood veroordeeld en op 29.8.1948 voor een vuurpeloton gefusilleerd.
[41] BUSSELS, J., o.c., p. 149.
[42] Prosper Dezitter (°Passendale, 19.4.1893) was een *V-Mann* van de *FGP* en *Abwehr Gruppe III*.
Hij werd door de krijgsraad te Brussel op 27.3.1947 ter dood veroordeeld en nadien gefusilleerd.
[43] De *Abwehr* was de contraspionagedienst van de *Wehrmacht*.
[44] DE WEVER, B., *Greep naar de macht*, 1994.
Herman Van Ooteghem (°Gent, 3.8.1899 +St.-Gillis, 15.5.1962) was lid van de *Abwehr*. In september 1944 vluchtte hij naar Duitsland, maar werd bij zijn terugkeer gearresteerd en in mei 1947 te Gent veroordeeld tot de doodstraf, in juni 1947 omgezet in beroep tot levenslange dwangarbeid.
Hij stierf in de cel te Sint-Gillis. Herman was de vader van Oswald Van Ooteghem (°Gent, 14.8.1924), officier bij de *Waffen-SS Division Langemarck* aan het Oostfront.
CAMMAERT, A.P.M., *Het verborgen front*, Maaslandse monografieën.
[45] CEGESOMA, dossier erkenningsaanvraag als weerstander GL voor Lucien Schalenborgh.
Lucien Schalenborgh werd aangehouden en verbleef van 22.11.1943 tot 20.6.1944 in de gevangenis te Antwerpen in de Begijnenstraat. Vanaf 20.6.1944 tot 3.8.1944 verbleef hij in de gevangenis te Sint-Gillis.
Op 2.7.1944 werd hij door het krijgshof van de *Luftwaffe* in Brussel ter dood veroordeeld.
[46] Cegesoma, *IAA erkenningsdossier Severin Moors*.
Brief van mw. Maria Anita Elens-van Schoubroeck (°Herentals, 24.11.1899 +Stokkem, 14.4.1979), Stokkem dd. 16.9.1948. Zij noemde hem : *Van Oteghem, de Gand*, verrader van het netwerk van Severin Moors en notaris Elens.
RUTTEN, M., *Oorlog 40-45 tussen Maas en Kempen*, 1993, p. 221.
Notaris Ludovic Elens werd, samen met 7 leden van het pilotenhulpnetwerk, op 2.7.1944 door het *Kriegsgericht* veroordeeld tot 9 maanden gevangenisstraf en kwam op 18.7.1944 terecht het gevangenenkamp van Beverlo te Leopoldsburg.

In België werden 32.845 dossiers van verklikking door collaborateurs opgesteld, waarvan slechts 8.179 resulteerden in een vonnis of veroordeling[47].

Hulp aan drie ontsnapte Britse legerofficieren in september 1942

Van Jaak Hoedemakers (94 j.) uit Maaseik[48] vernamen wij dat hij het ontsnappingsverhaal van de Britse majoor A.S.B. Arkwright met commentaar gepubliceerd had in het heemkundig tijdschrift *De Maaseikenaar* op basis van diens boek uit 1948 getiteld : *Return Journey*[49].
Albert Arkwright, destijds kapitein in het Schots leger[50], was op 28 mei 1940 licht gekwetst geraakt toen hij met zijn eenheid te Sint-Elooi krijgsgevangen genomen werd.

Captain Albert Arkwright

Te voet volgde een mars in kolonne naar Aken. Op 19 juni 1940 verzeilde Albert Arkwright in *Oflag VII C* te Taufen. Op 13 oktober1940 werd hij overgebracht naar *Oflag VI B* te Dössel bij Warburg.

Samen met de twee Britse kapiteins Rupert Fuller[51] en Henry Coombe-Tennant[52] wist hij, na een kabelsabotage, op 31 augustus 1942 uit het kamp te ontsnappen.

---

[47] Website Heemkundige Kring *Amalia van Solms*, Baarle-Hertog, 2019.
https://www.amaliavansolms.org/271-terugblik-2019/1205-collaboratie-tijdens-de-tweede-wereldoorlog
HEYKANTS, M., *Collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog*.

[48] Jaak Hoedemakers is de schoonvader van Inez, een dochter van Eliane Groenen (°Ukkel, 30.4.1931 +Maaseik, 31.8.2020). Zijn zoon Guy Hoedemakers is huisarts in Haramsoy, Noorwegen.

[49] ARKWRIGHT, A., *Return Journey, Escape from Oflag VI B*, Londen, 1948.
Albert Seymour Bertram Arkwright (16.11.1907 +10.11.1990) was destijds kapitein van het *2nd Battalion* van de *Royal Scots Fuseliers*. Hij stamde uit een militaristische familie en had een opleiding genoten aan de militaire academie van Sandhurst.

[50] Website http://www.evasioncomete.org/farkwrias.html
Tijdens de 18-daagse veldtocht in België belandde kapitein Arkwright op 28.5.1940 in het ziekenhuis van Kortrijk wegens een lichte verwonding, maar werd daarna krijgsgevangen genomen.

[51] Website http://www.evasioncomete.org/ffullerrj.html
Rupert Joseph Fuller was kapitein van het *5th Battalion* van het *Royal Sussex Regiment*.
Op 29.5.1940 werd hij te Poperingen krijgsgevangen genomen en op 19.6.1940 overgebracht naar *Oflag VII C* te Laufen. Op 13.10.1940 bevond hij zich in *Oflag VI B*.

[52] Website http://www.evasioncomete.org/fcoombehs.html
August Henry Serocold Coombe-Tennant (°9.4.1913 +3.2.1988) was kapitein van het *2nd Battalion* van het *Welsh Guards Regiment*. Hij werd op 25.5.1940 krijgsgevangen genomen in Outreau (bij Boulogne-sur-Mer, F) en aanvankelijk gevangen gezet in *Oflag VI C* te Laufen in Duitsland. Vanaf 13.10.1941 werd hij overgebracht naar *Oflag VII B* te Warburg, samen met de kapiteins Ruper Fuller en Arkwright..

Het drietal vluchtte te voet in de richting van Nederland, waar ze op 14 september 1942 bij een boer in Denekamp onderdak kregen.

Fuller, Coombe-Tennant en Arkwright, 1942

Daar passeerde wekelijks een contingent van 60 ontsnapte Franse krijgsgevangenen, die via de JAM-lijn van Gertrude Moors uit Dilsen waren doorgestuurd[53].

Omstreeks 25 september 1942 kwamen ze aan in 't Hasselt (bij Bree), waar ze in hoeve *Vogelsanck* van de familie Nijskens-Laumen[54] konden schuilen totdat ze onderdak vonden in de *Kloesheuvel* bij de familie Groenen-Bemelmans[55].

Na enkele dagen vertrokken de Britten per fiets naar Maaseik, waar ze bij madame Catharine Salle-Coolen, *de waarzegster van de Siemkensheuvel*[56], werden opgevangen.

Mme. Catherine Salle-Coolen 1954 in Maaseik staande op tweede rij 3de van rechts onder het vaandel

---

[53] Website https://www.cometeline.org/ABChelpers.html
De *Service JAM* had een lijn die liep van Dilsen naar Luik, waar politiecommissaris Louis Rademecker (°Luik, 16.2.1895) de ontsnappingslijn coördineerde. Arkwright, Coombe-Tennant en Fuller werden naar Brussel gevoerd, waar ze terechtkwamen bij Thérèse Grandjean-Raison, alias *Monique*, en alzo in het netwerk van *Comète* gebracht werden. Thérèse Raison was getrouwd met de legercommandant Marcel Grandjean uit Luik (1896-1955).
Commissaris Louis Rademecker werd op 6.12.1942 in Luik gearresteerd en na veroordeling op 14.3.1943 gefusilleerd op de citadel te Luik.

[54] Mathieu Nijskens (°9.2.1866) en Catharina Laumen hadden drie kinderen, die ingezet werden voor hulp aan geallieerden : Elisabeth (1901), Pierre (°1902) en Henri (°1903).

[55] HOEDEMAKERS, J., *Ontsnappingsverhaal van een Engelse majoor en twee officieren uit een Duits* krijgsgevangenenkamp, De Maaseikenaar jg. 43 nr. 2/2012.

[56] ARKWRIGHT, A., *Return Journey*, o.c.
De auteur vertelt dat madame Salle de kaarten legde om de toekomst te voorspellen.

Via het traject van *Service JAM* bracht Gertrude Moors hen per stoomtram over de lijn Tongeren-Luik naar Brussel toe, waar Albert Greindl hen op het juiste spoor zette[57].

De redding van de *'Spanjaard'* op 28 juni 1943

Op 22 juni 1943 om 22 u vertrok een Britse RAF-bommenwerper *Short & Harland Stirling Mk III* met serienummer EF348 en rompcode LS-N vanaf het vliegveld te Mildenhal voor een missie op Mülheim. Aan boord waren zeven bemanningsleden van het toestel dat bestuurd werd door sergeant Jack William Newport. Omstreeks 01.30 u kregen ze af te rekenen met brandstoftekort, waardoor ze moesten terugkeren alvorens hun doel te kunnen bereiken. Daarbij kwamen ze in het vizier van de nachtjager *Oberleutnant* Hans Autenreich en zijn navigator *Unteroffizier* Adam Rolf van *Stab 7/NJG4*. Die zorgden ervoor dat de linkermotor en vleugel werden beschadigd, waardoor de bommenwerper op 23 juni 1943 omstreeks 01.35 u neerstortte ten oosten van Kessenich[58].
De piloot en de staartschutter Wilfred C. Macauley sneuvelden tijdens de crash, terwijl de vijf overige bemanningsleden zich konden redden met het valscherm en hun eigen weg zochten.

Sergeant Arthur Kellet

Onder hen de sergeant Arthur Kellet, bijgenaamd *the Spaniard*[59]. Eens op de grond, geraakte hij na enkele dagen op 28 juni 1943 in Tongerlo bij Bree, waar hij werd opgevangen bij een boer. 's Anderendaags kwam Titta Bemelmans, die zich uitgaf als *Bluebird*, hem opzoeken en werd hij tweemaal van onderduikadres verwisseld, gedurende 18 dagen.

Blijkbaar werd het echtpaar Groenen-Bemelmans in de gaten gehouden door de *Abwehr*, zodat dr. Groenen zich genoodzaakt zag om Arthur Kellet op 10 juli 1943 over te dragen aan Simone Gazet[60].

---

[57] In Brussel werden ze door Albert Greindl (°Elsene, 20.10.1914 +10.1.1991) van *Comète* in Etterbeek naar de Brusselse gidsen en *passeurs* Jean-François Nothomb en Andrée De Jongh gebracht. Op 24.10.1942 werden de vliegeniers over de Pyreneeën gevoerd en een week later vanuit Lissabon per vliegtuig naar Engeland gebracht. Albert Greindl, kapitein van ARA, en zijn broer Jean waren de medeoprichters van *Comète* in Brussel.
[58] Website https://www.evasioncomete.org/fkelletaf.html
[59] Ibidem. Arthur Frederick Kellet (°Santander-E, 28.9.1920 +Madrid, 16.7.1988) was sergeant bij de RAF, bomber bij het 15th Squadron.
[60] Websites Evasion http://www.evasioncomete.org/foboyledw.html en https://www.evasioncomete.org/fkelletaf.html
Simone Gazet (°Gougnies, 3.4.1905) alias *Guzel*, was tot in september 1944 operationeel als pilotenhelpster.Haar vader was afkomstig uit Brugge en zij sprak vlot Engels.
Simone Gazet onderhield nauwe contacten in Brussel met Aline Dumon (20.5.1921 +16.11.2017), alias *Lily*, en haar moeder Marie Dumon-Plessix, alias *Françoise*, die bij Anne Brusselmans-Magnée (°Ayeneux, 3.4.1905 +1993) in Elsene een safehouse hadden. Anne Brusselmans-Magnée was een agente van de *Organisation Portemine* van Georges Lechein (°Schaarbeek, 24.12.1886), tevens kapitein van IAA.
Webwite https://fr.m.wikipedia.org/wiki/Organisation_Portemine
STRUBBE, F., Geheime Oorlog 40-45, o.c., p. 137. *Portemine* was een groots opgezette weerstandsorganisatie, die banden had met de inlichtingendienst *Zéro*, *Réseau Comète*, *ABC*, *Beaver-Baton* en enkel andere.

Deze pilotenhelpster uit Loverval in de provincie Henegouwen, haalde Arthur Kellet op en bracht hem per stoomtram van Maaseik naar Luik, vervolgens naar Namen.

Het *Comète* netwerk deed verder haar werk naar behoren.

De pilotenhulplijn van Hasselt-Maaseik ontmaskerd

Madame Salle-Coolen stond ook bekend in verzetskringen als *Aunt Kathleen*[61] omwille van haar hulp aan geallieerde vliegeniers. Frans Snijers, een weerstander van het *Onafhankelijkheidsfront* uit Genk, stond met haar in nauw contact[62].

Familie Frans Snijers-Gardin te Waterschei, 1950

Aunt Kathleen kon rekenen op de hulp van dr. Michel Groenen en zijn echtgenote, op Gertrude Moors, Theodoor Florquin uit Geistingen en Albert Gielen uit Heppeneert[63].

Maar Titta Ada Groenen-Bemelmans en madame Catherine Salle-Coolen werden op 26 juli 1943 door de Duitsers gearresteerd. Wegens gebrek aan bewijzen konden ze al na twee maanden in vrijheid gesteld.
Pierre Vandinter[64], Jean Mobers, Albert Gielen en Henri Huysmans uit Maaseik, eveneens leden van de *Komeetlijn* werden op 22 juni 1943 aangehouden en naar Duitsland gevoerd.
Alle kopstukken van de lijn L100 van Hasselt naar Maaseik werden door het *Feldgericht der Luftwaffe 2* ter dood veroordeeld[65].
Jean Mobers, alias *Jan van Maaseik* en Pierre Vandinter werden in 1944 gefusilleerd in Ludwigsburg[66].
Luitenant Albert Gielen en Henri Huysmans overleefden de concentratiekampen[67].

---

[61] Onder de deknaam *Aunt Kathleen* werkte Catherina Salle-Coolen eerst tot 1940 voor de Franse inlichtingendienst van het *Deuxième Bureau*, die in 1942 in Londen voortwerkte onder de benaming *Bureau Central de Renseigenements et d' Action* (BCRA). Ze sprak vlot Engels met een Amerikaans accent.
[62] MARUT, A., *Pilotenhulp in Genk*, 2011, p. 48.
Francis Snijers (°Lummen, 25.7.1914 +Waterschei, 14.2.1958) was getrouwd met Jeanne Françoise Gardin (°Anderlecht, 26.2.1914 +Brussel, 8.9.1999) en woonde sinds 17.4.1942 te Waterschei in de Nijverheidslaan 21, naast het huis van zijn oudere broer Felix.
[63] Ibidem, p. 40.
[64] Pierre Adam Charles Vandinter (°28.4.1894) uit Maaseik was luitenant van *Luc/Marc* en *Comète*.
[65] MARUT, A., *Pilotenhulp in Genk*, o.c., p. 43.
[66] STRUBBE, F., *Geheime Oorlog 40/45*, Tielt, 1992, p. 202.
[67] MARUT, A., *Pilotenhulp in Genk*, o.c., p. 42. Albert Gielen (°Heppeneert, 12.7.1915 +Maaseik, 10.1.2009). Hij publiceerde zijn verhaal in het boek *Hoe ik opgroeide en Wereldoorlog II overleefde*, Heppeneert, 1978.

Ontsnapt aan de fusillade in Leopoldsburg

Dr. Michel Groenen werd in de zomer van 1944 door de *Abwehr* gearresteerd en opgesloten in het Cavaleriekamp van Beverlo (Leopoldsburg), samen met een aantal politieke gevangenen, waaronder : notaris Ludovic Elens uit Stokkem, Paul Schoenmaeckers uit Eisden, Jan Bloemen, Henri Machiels uit Diepenbeek[68], Eugène Smeets, Jacob Sneijkers[69] en Gerard Vanwijck.

Laatste portretfoto van dr. Michel Groenen, collectie Guido Hoedemakers-Groenen

In het weekend van 2 op 3 september 1944 werden tussen de 300 en 400 gevangenen vrijgelaten uit de politieke afdeling van het kamp door de directeur Hauptmann Bruning[70].
Twee van de vrijgelaten politieke gevangenen, waaronder dokter Groenen, konden tijdig een veilige schuilplaats vinden. Hij begaf zich onmiddellijk naar een oudere dame die om geneeskundige assistentie verzocht had[71]. Een dertigtal vrijgelaten politieke gevangenen werden in de namiddag van 6 september 1944 door de drankenhandelaar van brouwerij Leopold vergast op een maaltijd, toen plotseling een eenheid van een tiental Vlaamse SS'ers per fiets opdaagde[72] en zaal Leopold III binnenviel[73]. Alle gevangenen werden meegenomen naar de Slachtersbeek, waar ze ter plaatse werden gefusilleerd[74].

De bevrijding van Limburg

Pas op 11 september 1944 werd Leopoldsburg bevrijd door de Belgische Brigade Piron[75].
Een tiental gekwetsten, die de fusillade hadden overleefd, getuigde later op het proces tegen drie daders, verdacht van oorlogsmisdaden, dat gevoerd werd op 28 januari 1948.
Ze kregen allen de doodstraf, die in beroep werd omgezet in levenslange hechtenis.

---

[68] MARUT, A., *Pilotenhulp in Genk*, o.c., p. 45.
Henri Machiels was al op 16.9.1943, samen met Rik Van Gompel door de *Geheime Felpolizei* gearresteerd.
[69] COEKELBERGS, R. & C°, *Gedenkboek IAA*, o.c., p. 731.
Jacob Hubert Sneijkers (°16.2.1914) uit Neeroeteren was helper van *Comète*.
[70] DE PRINS, G. en COLLIGNON, A., *75 jaar geleden : de laatste deportaties van politieke gevangenen naar Duitsland*, p. 11. *SS-Gruppenführer* Jungclaus gaf de toelating tot vrijlating, maar werd hierna door Heinrich Himmler gesanctioneerd door hem naar het Oostfront te sturen.
[71] Informatie van Anita Teuwen uit Maaseik dd. 23.10.2020.
[72] De fusillade werd verfilmd door cineast Eddy Vandepoel uit Paal, in de uitgave op DVD *Verzet en Vergelding*, een initiatief van *Focus History*, 2006, becommentarieerd door Marc Bertrands uit Genk.
[73] Informatie van Willy Bels uit Sint-Truiden dd. 23.10.2020.
[74] LOUCHE, M., *6 september 1944: De fusillade te Leopoldsburg*, 2014.
[75] De Belgisch *1ste Infanteriebrigade* onder bevel van kolonel Jean-Baptiste Piron (°Couvin, 10.4.1896 +Ukkel, 4.9.1974) stond in eerste linie in voor de bevrijding van Leopoldsburg. Zijn eenheid stond onder het commando van de *Britse 6de luchtlandingsdivisie* van het *1ste Canadese leger*.

In december 1944 kreeg de familie Groenen-Belmelmans in *Kloesheuvel* het bezoek van de Canadese piloot Lawrence Jackson[76], behorende tot het 182th Squadron, die in het Nederlandse Helmond gestationeerd was.

De Canadese piloot Lawrence Jackson

Hij stuurde rond zijn kerstverlof van 1944 nog een foto naar Kloesheuvel[77]. Vier maanden later sneuvelde hij op 19 april 1945 toen zijn *Typhon Ib* met serienummer SW412 werd afgeschoten boven de Elbe[78].

© **Alex A F Maru**t, Genk 9 november 2020

alex.marut@telenet.be

Eén citaat van de Zwitserse nobelprijswinnaar Albert Einstein (1879-1955) volstaat :
"Vrede kan niet bewaard worden door middel van strijdkracht.
Het kan alleen bereikt worden door middel van ons verstand."

Met dank aan : Willy Bels, Alexandre Bonnet, Wim Corstjens, Karin De Greeve, Guy De Vleminck, Jaak en Guido Hoedemakers, Jan Kohlbacher, Maurice Martens, Luc Meyvis, Roger Rutten, Anita Da Silva-Teuwen, Renée Groenen-This, Maurice Thysen.

[76] *Pilot officer* Lawrence Kendall Jackson (°Halifax, 17.3.1921).
[77] Informatie van Luc Meyvis, foto uit de verzameling van de weduwe Renée Groenen-This.
[78] Website http://aircrewremembered.com/lawrence-jackson.html